

Вишнеvsька О. М., доктор економічних наук, професор, декан обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0003-1996-4590
e-mail: olganykk@gmail.com

Чабаненко О. О., магістр обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

e-mail: chabanenko2313@gmail.com

Вишнеvsька А. С., магістр обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

e-mail: expandinguniverse29@gmail.com

Вимір і прояви соціальної глобалізації суспільства

Авторами досліджено сутність, прояви і вимір соціальної глобалізації суспільства. Обумовлено основні складові впливу на формування передумов у гарантуванні безпеки суспільства. Визначено роль міжнародних організацій у створенні передумов до гарантування світового середовища у площині безпеки. Обумовлено зв'язок політичних, соціально-економічних, культурних, правових, екологічних й, окремо, ментальних особливостей на можливості адаптації суспільства до глобалізаційних змін. Доведено, що соціальні глобалізаційні прояви мають різні прояви у суспільстві з огляду на прийняття або неприйняття подій світового масштабу, а також соціально-культурні норми, особливості віросповідання, ментальність населення. Обумовлено, що вагомим чинником впливу на прийняття або неприйняття подій світового масштабу має сукупність соціально-психологічних особливостей, свідомості населення, суспільства, як проявів ментальності. При цьому сукупність зовнішніх й внутрішніх процесів, у тому числі глобалізаційних, трансформують підходи щодо гарантування безпеки держави з огляду на існуючі й потенційні загрози суспільству.

Ключові слова: глобалізація; глокалізація; адаптація; розвиток; безпека; суспільство; загрози; ментальність.

Vyshnevskaya O., Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of Accounting and Finance Faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Chabanenko O., Master of Accounting and Finance Faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Vyshnevskaya A., Master of Accounting and Finance Faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Measurement and Display of Social Globalization in Society

Abstract. Introduction. Manifestations of globalization processes change the consciousness of each person in the perception of trends in the development of society, individual spheres of activity, their totality. Social globalization is a significant component of the modern world. Understanding the processes that take place in the global environment is based on knowledge, judgments, comparisons of the totality of global manifestations from political to investment-innovative. Social globalization has a close connection with the mentality of the people, and it is a certain system of images, view of the personality about the world, the place of personality in it, which determines the behavior culture, actions, causes events, state development. The mentality of the people is formed under the influence of a wide range of historical factors, events that change the worldview in time and space. The study of manifestations of social globalization is an important link in the development of the state, as it determines the behavior of the individual, the possibility of its adaptation to global changes.

Purpose. The purpose of the research is to substantiate the essence and features of the manifestation of social globalization in society, taking into account the combination of political, socio-economic, legal, environmental factors, as well as mental characteristics of the population, defining the priorities of ensuring the safety of society. Adaptation process in society is connected with the concept of "globalization", which requires the development of a corresponding set of managerial approaches to prevent the growth of social tension in society, the creation of prerequisites for the emergence of

new knowledge, its dissemination and perception, ensuring the preconditions for development, taking into account global processes, raising of the level of global competitiveness in the state.

Results. *The authors examine the essence, manifestation and measurement of social globalization in society. The main components of influencing the formation of preconditions in guaranteeing the security of society are determined. The role of international organizations in creating the preconditions for guaranteeing the world environment in the security plane is determined. The connection of political, socio-economic, cultural, legal, ecological and, separately, mental features to the possibilities of adaptation of society to globalization changes is stipulated. It has been proved that social globalization manifests various manifestations in society in view of acceptance or non-acceptance of events of global scale, as well as socio-cultural norms, peculiarities of religion, and the mentality of the population.*

Conclusions. *It is stipulated that a significant factor influencing the acceptance or non-acceptance of events all over the world scale is a set of socio-psychological features, consciousness of the population, society, as manifestations of mentality. At the same time, a set of external and internal processes, including globalization, transforms approaches to guarantee state security in view of existing and potential threats to society.*

Keywords: *globalization; globalization; adaptation; development; security; risks; mentality.*

JEL Classification: *A10, Q10, Q14.*

Постановка проблеми. Прояви глобалізаційних процесів змінюють свідомість кожного у сприйнятті тенденцій розвитку суспільства, окремих сфер діяльності, їх сукупності. Соціальна глобалізація є вагомим складовою сучасного світу. Розуміння процесів, які відбуваються у глобальному середовищі, ґрунтується на знаннях, судженнях, зіставленні усієї сукупності глобальних проявів від політичних, до інвестиційно-інноваційних. Соціальна глобалізація має тісний зв'язок із ментальністю населення, і являє собою певну систему образів, уявлень особистості про світ, місце особистості у ньому, що визначає культуру поведінки, вчинки, обумовлює події, розвиток держави. Ментальність населення формується під впливом широкого кола історичних чинників, подій, які змінюють світогляд у часі й просторі. Дослідження проявів соціальної глобалізації є важливою ланкою у розбудові держави, тому що обумовлює поведінку особистості, можливості її адаптації до глобальних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності, складових і особливостей глобалізації, у тому числі соціальної глобалізації, присвячено праці вітчизняних і зарубіжних вчених, з-поміж яких: О. Білорус, В. Власов, А. Гальчинський, П. Герст, С. Долгов, Д. Замятін, Л. Зеленов, Е. Кочетов, М. Моїсєєв, Д. Норт, В. Соколов, Г. Томпсон, Р. Робертсон, Ю. Яковець. Оцінка глобалізаційних процесів, проявів соціальної глобалізації, адаптації суспільства й особистості до глобалізаційних процесів в освіті, науці, культурі, спорті дозволяє визначити потенційні можливості стійкості суспільства до змін й внести коригування до пріоритетних підходів щодо формування нових знань у забезпеченні подальшого розвитку суспільства. Соціальні глобалізаційні прояви мають різні форми у суспільстві з огляду на сприйняття або неприйняття подій світового масштабу, а також з огляду на соціально-культурні норми, особливості віросповідання, ментальність населення держави. Єдність поглядів у суспільстві є складним і багатограним поняттям, яке коригується на соціально-економічну й політичну стійкість держави у

глобальному середовищі. Вагомим чинником впливу на сприйняття або неприйняття подій світового масштабу має сукупність соціально-психологічних особливостей, свідомості населення, суспільства, як проявів ментальності.

З огляду на посилення глобалізаційного впливу на подальший розвиток держав світу зростає вагомість дослідження соціальної глобалізації, її проявів й сприйняття суспільством. Реакцією на глобальні процеси є глокалізація, яка являє собою процес адаптації, швидкості й ефективності адаптації до глобальних змін. Процес адаптації є вимогою часу й пов'язаний із необхідністю зростання позицій конкурентоспроможності держав світу у глобальному просторі.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є обґрунтування сутності й особливостей прояву соціальної глобалізації у суспільстві з огляду на сукупність політичних, соціально-економічних, правових, екологічних чинників, а також ментальних особливостей населення, визначення пріоритетів гарантування безпеки суспільства. Адаптаційний процес у суспільстві пов'язаний із поняттям «глокалізації», що потребує розробки відповідної сукупності підходів управлінського характеру з метою унеможливлення зростання соціальної напруги у суспільстві, створення передумов до появи нових знань, їх поширення й сприйняття, забезпечення передумов до розвитку з урахуванням глобальних процесів, підвищення рівня глобальної конкурентоспроможності держави.

Основним завданням дослідження є виявлення пріоритетних підходів щодо адаптації суспільства до проявів соціальної глобалізації, забезпечення передумов до створення й поширення нових знань, мінімізації проявів соціальної напруги у суспільстві, недопущення конфлікту інтересів як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, формування передумов до гарантування безпеки суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальний вимір глобалізації включає сукупність політичних, економічних, правових, культурних,

екологічних проявів у різних державах й регіонах світу. Сприйняття зазначених проявів є різним, як і швидкість реакції на них у суспільстві. Глокалізація, як слідство світових змін, відображає реакцію суспільств на глобальні зміни, як масштабні, так і регіонального характеру. Реакція у суспільстві може бути направлена на створення нових знань й адаптацію до техніко-технологічних змін окремих сфер діяльності, і навпаки, на загострення соціальної напруги, що є слідством негативних тенденцій у соціально-економічному, політичному, екологічному просторі. Саме швидка та ефективна адаптація суспільства до глобальних змін формує передумови до гарантування безпекового простору.

Слід зазначити, що саме глобалізація охоплює політичну, економічну, правову, соціально-культурну, екологічну сфери, що спонукає до відповідної реакції суспільства на її прояви у часі й просторі. Глобалізація здійснює вплив на діяльність міжнародних політичних організацій, у тому числі на Організацію Об'єднаних Націй (далі за текстом — ООН) [6]. Основні макрополітичні цілі якої коригуються з огляду на процеси та явища, які відбуваються у геопросторі. Основною метою діяльності ООН є створення передумов до підтримки Миру й безпеки у прийнятті політичних рішень, без загострення конфлікту інтересів усіх учасників (сторін). Загострення конфлікту інтересів останніми роками засвідчує актуальність постійної адаптації у прийнятті політичних рішень з огляду на існуючі й потенційні конфлікти, у тому числі військові конфлікти (внутрішнього й зовнішнього характеру).

Прояви економічної глобалізації мають тісний зв'язок із діяльністю Світової Організації Торгівлі (далі – СОТ) на глобальному й регіональному ринках, діяльністю транснаціональних компаній (далі – ТНК) [11]. На глобальному рівні відбуваються процеси трансформації функцій міжнародних організацій, у тому числі СОТ, з метою формування єдиних стандартів у міжнародній торгівлі, спільної торговельної політики. Основна макроекономічна мета СОТ полягає в уніфікації торговельних правил й митних зборів, формування єдиного світового торговельного простору. Значний вплив на розвиток світової економіки здійснює діяльність ТНК, які охоплюють нові сегменти глобального ринку, чим спонукають до необхідності адаптації інших гравців до підвищення рівня глобальної конкурентоспроможності. Складність питання полягає у різних можливостях, у тому числі пріоритетних фінансових можливостях більшості ТНК, що спонукає до загострення конфлікту інтересів на глобальному ринку.

Вагому роль у вирішенні конфліктів відіграють міжнародні фінансові організації, у тому числі такі як: Світовий Банк [9], Міжнародний Валютний Фонд [7], Міжнародний Банк Реконструкцій та Розвитку [8], Міжнародна Асоціація Розвитку. Основною функцією міжнародних фінансових організацій залишається

підтримка рівноваги платіжного балансу окремих держав світу, платіжного балансу держав, які є країнами-учасницями, фінансування проектів, спонукання до соціально-економічного розвитку держав світу, особливо тих, які знаходяться на етапі свого розвитку й потребують фінансування (співфінансуванні, кредитування). Міжнародні фінансові організації діють незалежно, формують світові стандарти фінансово-кредитної політики, здійснюють суттєвий вплив на соціально-економічні процеси й можливості розвитку держав світу.

Унеможливлення конфліктів між усіма зацікавленими сторонами є складним й багатограним процесом, який включає норми міжнародного права, особливості чинного законодавства окремих держав світу. Зазначені фінансові інститути самостійно визначають пріоритетність своєї діяльності, у тому числі у співпраці з окремими державами світу. З однією стороною це надає певні можливості, оскільки забезпечує фінансову потребу, з іншої сторони, спонукає до внутрішньодержавних змін на вимогу міжнародних фінансових організацій, що можуть призвести до зростання соціальної напруги у суспільстві.

Із зазначеного вище можна зробити висновок, що у глобальному світі кожна держава має можливість відстоювати власні інтереси, інтереси суспільства, особистості з огляду на норми міжнародного права. Але за наявності конфлікту інтересів виникає потреба адаптуватися до норм міжнародного права у політичній, соціально-економічній (у тому числі фінансовій) площині. Розв'язання спірних питань повинно бути направлена на недопущення соціальної напруги у суспільстві й збереження територіальної цілісності й національної ідентичності держави.

Слід зазначити, що у сфері правової глобалізації існує пріоритетність міжнародного права над загальнодержавним, що також спонукає до адаптації суспільств до змін світового масштабу, сприйняття загальносвітових процесів та явищ, як тих, що сприяють розвитку, й тих, що їх обмежують. Сфера міжнародного права може мати розбіжності із національними стратегіями безпеки, але вимагає дотримання норм сторонами, які ратифікували Конвенції. Одним зі складних процесів останніх років, який спонукав до виконання державами міжнародного права (ратифікованих конвенцій) є міграційні процеси. Складність міграційних процесів призвела до значних збурень, у тому числі у державах, які є членами Європейського Союзу. Вирішення конфліктів між сторонами є функцією міжнародних правових організацій, у тому числі таких як: Міжнародний Суд [10], Європейський Суд, Міжнародна Організація кримінальної поліції «Інтерпол».

Отже, виникнення й загострення конфлікту інтересів між окремими державами світу може бути

вирішене за участі міжнародних організацій, які діють у межах норм міжнародного права. Кожна держава має можливість гарантувати безпеку суспільства за рахунок власних адаптаційних підходів або за умов залучення міжнародних організацій з метою недопущення зростання соціальної напруги й небезпечних проявів глобальних загроз людства. У контексті зазначеного найбільш складним залишається питання адаптації суспільства до глобальних загроз які мають тенденцію до поширення, а саме: тероризм, бідність, голод, хвороби, обмеження доступу до водних ресурсів, якості води, природні лиха, техногенні катастрофи, кібератаки тощо.

Реакція суспільств на глобальні виклики й загрози (глокалізація) залежить від можливостей їх оцінити з точки зору впливу на національну безпеку, визначити пріоритетність, реалізувати заходи, які спонукатимуть до захисту власних інтересів й недопущення порушень норм міжнародного права у політичному, соціально-економічному, екологічному, культурному просторі.

Складовою соціальної глобалізації є культурна, яка включає глобальні зміни в освітньо-науковому просторі, як просторі формування й поширення нових знань, й екологічному, як сфери існування людства. У культурній сфері високим залишається вплив ментальності населення держави, оскільки саме ментальні засади створюють можливості щодо розвитку. Подібний підхід було доведено економістом Д. Нормом [5], який у своїх працях зазначав, що сприйняття інформації залежить від моральних норм, передається від покоління до покоління через знання, цінності й інші чинники, які впливають на поведінку особистості. Вплив ментальності є суттєвим й визначає можливості суспільства адаптуватися до змін, створити необхідні знання та передавати їх нащадкам з відповідними коригуваннями з урахуванням тих змін, які відбуваються на глобальному рівні. Соціально-культурні й етично-моральні норми поведінки трансформуються у часі у просторі, але потребують системних змін на усіх рівнях управління (від загальнодержавного до особистісного) з метою створення передумов до розвитку й гарантування безпекового простору.

На міжнародному рівні культурні процеси коригуються діями організацій з питань освіти, науки й культури при ООН (далі за текстом — ЮНЕСКО) [12]. Головна функція організації полягає у сприянні зміцненню миру і безпеки шляхом розширення співробітництва народів у галузі освіти, науки і культури, а також створення відповідної свідомості людей, направленої на захист миру. Основною практичною функцією ЮНЕСКО є збереження й примноження інтелектуальної й моральної солідарності світового суспільства. Міжнародна організація опікується нормами міжнародного права в освіті, культурі, комунікації та інформації, соціально-гуманітарних науках, природничих науках, а також

напрямах охорони культурної й природної спадщини світу.

Взаємозв'язок усіх представлених складових виміру соціальної глобалізації проходить постійний процес трансформації та залежить від зміни політичних, соціально-економічних, культурних, правових, екологічних умов. У контексті гарантування безпеки суспільства, яка являє собою здатність соціальних груп захищати і відстоювати права, свободи та інші цінності, існує потреба підтримання умов на державному рівні, що дозволить оперативно реагувати на зовнішні зміни й забезпечувати захист інтересів й недопущення соціальних конфліктів та напруги у суспільстві.

Закону України «Про національну безпеку України», який набув чинності 21 червня 2018 р. визначає, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина – їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України [13].

З огляду на необхідність гарантування безпекового простору у суспільстві до основних принципів, які визначають порядок формування державної політики у сфері безпеки віднесено дотримання норм міжнародного права, участь в інтересах України у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки. Визначено, що фундаментальними національними інтересами України виступають: державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України; сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення; інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [13].

Основні засади гарантування національної безпеки держави трансформують стратегії й програми реалізації дій, а сукупність зовнішніх й внутрішніх процесів, у тому числі глобалізаційних, трансформували підходи до гарантування безпеки держави з огляду на існуючі й потенційні загрози

суспільству. Активно впроваджуються нові підходи із захисту інформаційного середовища, кіберпростору.

Висновки. Безпека суспільства є важливою складовою гарантування національної безпеки держави, оскільки пов'язана з загальнодержавними напрямками розвитку національної економіки, стабілізації макроекономічної ситуації, підвищення соціальних стандартів життя населення. Вплив соціальної глобалізації на суспільство спонукає до запровадження трансформаційних процесів, які б відповідали національним інтересам, не суперечили нормам міжнародного права. Міжнародні організації, які у своїй сукупності використовують норми міжнародного права, також трансформують підходи щодо співпраці із державами й регіонами світу з огляду на загальносвітові процеси у часі і просторі. Соціальний вимір глобалізації є ланкою, яка пов'язує глобальні події у різних сферах діяльності й сприйняття або несприйняття цих процесів з урахуванням впливу політичних, соціально-економічних, правових, культурних, екологічних чинників впливу.

Реакція суспільства на глобалізаційні процеси має низку історичних передумов, але залежить від існуючих й потенційних можливостей та загроз, які можуть бути обмежені дією норм міжнародного права, а соціальні глобалізаційні прояви реалізуються у суспільстві з огляду на прийняття або неприйняття подій світового масштабу, соціально-культурні норми, особливості віросповідання, ментальність населення держави. При цьому єдність поглядів у суспільстві є складним і багатограним поняттям, яке коригується на соціально-економічну й політичну стійкість держави у глобальному середовищі. Вагомим чинником впливу на прийняття або неприйняття подій світового масштабу має сукупність соціально-психологічних особливостей, свідомості населення, суспільства, як проявів ментальності. Сукупність зазначених чинників виступає вхідною умовою у розвитку суспільства, швидкості й ефективності його адаптації до глобалізаційних змін, у тому числі у соціальному середовищі.

Література:

1. Белорус О. Г. Экономическая система глобализма [Текст]. – К. : ИММО, КНЕУ, НАНУ, 2003. – 380 с.
2. Гальчинський А. С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи: Методологічні аспекти / А. С. Гальчинський // Інститут стратегічних оцінок. – К. : Либідь, 2006. – 310с.
3. Герст П. Сумніви в глобалізації / П. Герст, Г. Томпсон ; пер. з англ. – К. : К.І.С., 2002. – 306 с.
4. Robertson R. Globalization or glocalization? / R. Robertson, K. E. (Ed.) White // Globalisation. Critical conceptin sociology. – 2003. – III, 31-51.
5. Норт Д. Понимание процесса экономических изменений / Перевод с англ. К.Мартынова, Н. Эдельмана. – Высшая школа экономики, 2010. – 256 с.
6. Організація Об'єднаних Націй (ООН) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/cmo.html?_m=publications&_t=rec&id=101517
7. Міжнародний Валютний Фонд (МВФ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/economorganizations/ekonomichni-organizacii-globalnogo-masstabu/mvf-miznarodnij-valutnij-fond>
8. Міжнародний Банк реконструкції та розвитку (МБРР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/economorganizations/ekonomichni-organizacii-globalnogo-masstabu/mbr-r-miznarodnij-bank-rekonstrukcii-ta-rozvitku>
9. Світовий Банк (СБ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>
10. Міжнародний Суд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/icj/>
11. Світова Організація Торгівлі (СОТ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/economorganizations/ekonomichni-organizacii-globalnogo-masstabu/sot-svitova-organizacia-torgivli>
12. ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/content/yunesko-unesco.html>
13. Про національну безпеку України : закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

References:

1. Belarus, O. H. (2003). *Ekonomicheskaya sistema globalizma* [The economic system of globalism]. Kyiv: YMEMO [in Russ.].
2. Halchynskiy, A. S. (2006). *Global Transformations: Conceptual Alternatives: Methodological Aspects. Instytut stratehichnykh otsinok*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
3. Herst, P. (2002). *Sumnivy v hlobalizatsii* [Doubts about globalization]. Kyiv: K.I.S [in Ukrainian].
4. Robertson, R. and White, K. E. (Ed.) (2003). *Globalization or glocalization? Globalisation. Critical conceptin sociology*. III, 31-51.
5. Nort, D. (2010). *Ponimaniye protsessa ekonomicheskikh izmeneniy* [Understanding the process of economic change], Vysshaya shkola ekonomiki [in Russ.].
6. United Nations [Online]. Retrieved from https://www.gp.gov.ua/ua/cmo.html?_m=publications&_t=rec&id=101517.
7. International Monetary Fund [Online]. Retrieved from <https://sites.google.com/site/economorganizations/ekonomichni-organizacii-globalnogo-masstabu/mvf-miznarodnij-valutnij-fond>.

-
8. International Bank for Reconstruction and Development [Online]. Retrieved from <https://sites.google.com/site/economorganizations/ekonomichni-organizacii-globalnogo-masstabu/mbr-miznarodnij-bank-rekonstrukcii-ta-rozvitku>.
 9. The World Bank [Online]. Retrieved from <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (Accessed 1 December 2018).
 10. International Court [Online]. Retrieved from <http://www.un.org/ru/icj/>.
 11. World Trade Organization [Online]. Retrieved from <https://sites.google.com/site/economorganizations/ekonomichni-organizacii-globalnogo-masstabu/sot-svitova-organizacia-torgivli>.
 12. UNESCO [Online]. Retrieved from <https://menr.gov.ua/content/yunesko-unesco.html>.
 13. Verkhovna Rada of Ukraine (2018). On National Security of Ukraine (Act No. 2469-VIII, June 21). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> [in Ukrainian].

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License